

CARLO GOLDONI

SLUHA DVOU PÁNŮ

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

BEATRICE:	Byls na poště?
TRUFFALDINO:	Byl.
BEATRICE:	A bylo tam něco pro mě?
TRUFFALDINO:	Bylo tam... Byl tam dopis pro vaši sestru, ale řeknu vám, pane, rovnou, je divnej.
BEATRICE:	Truffaldino, sem s ním! (<i>Truffaldino ho odevzdá.</i>) Truffaldino, ten dopis byl otevřený.
TRUFFALDINO:	Ježíšikriste! No to mi ani neříkejte!
BEATRICE:	Někdo ho otevřel a pak ho oblemcal chlebem!
TRUFFALDINO:	Jo, teď mě to napadlo... To udělali ti zřízenci na poště. Tam jsou jich mračna... razítkujou... svačí u toho... flákne to tam...

Analýza uměleckého textu

- **zasazení výňatku do kontextu díla**

1. dějství

Pan Pantalone a pan Dottore zasnoubili své děti Clarice a Silvia. Do domu přichází Truffaldino, sluha Federiga Rasponiho z Turína, který byl podle posledních zpráv zabit. Federigo se měl oženit s Clarice, která je nyní zděšená, je totiž do Silvia zamilovaná a Federiga nechce. Vstupuje Beatrice, převlečená za svého zabitého bratra Federiga, a hostinský dosvědčuje, že se jedná o pana Federiga. Nastává problém, kdo se ožení s Clarice. Beatrice-Federigo zatím nechává tuto otázku otevřenou, je potřeba vyřídit také účetnictví. Přijela proto, aby našla svého milého Florinda, a po cestě si najala jako sluhu přidrzelého Truffaldina. Ten otálí před hostincem, kde se právě objevil Florindo se svým sluhou Milinim. Truffaldino se chopil příležitosti a nechal se najmout i Florindem. Bude teď dostávat dva platy a dva obědy, což se mu líbí.

Silvio chce mluvit s Federigem, ale Truffaldino mu přivede druhého pána, Florinda. Silvio a Florindo hovoří o ne/zabitém Federigovi, až Florindo dojde k závěru, že ho zřejmě nezabil a měl by se rychle vrátit za svojí Beatricí. Vrací se Truffaldino s dopisy, které cestou pomíchal a nemohl rozdělit, protože neumí číst. Florindo si přečte dopis určený Beatrici, takže už ví, že je také v Benátkách a že je převlečená za muže. Beatrici potom Truffaldino namluví, že dopis někdo otevřel na poště. Clarice pláče, protože si nechce vzít Federiga. Otec ji přemlouvá, ať na Silvia raději zapomene. Přichází Federigo-Beatrice a prozradí Clarice své tajemství, že se převléká za muže a že si ji rozhodně nechce vzít.

Dottore jde za Pantalonem, aby vyjednal sňatek svého syna Silvia s Clarice. Muži se dají do hádky, do které vstupuje i Beatrice-Federigo a Silvio. Silvio zuří, žárlí na Beatrice a přísahá pomstu.

2. dějství

Beatrice-Federigo nakázala Truffaldinovi, aby nechal připravit oběd o šesti chodem pro ni a jejího hosta. Truffaldino má obrovský hlad a vede s hostinským Brighellou dialog o jednotlivých chodech, během kterého v zápalu roztrhá svěřenou Beatricinu směnku na 40 tisíc. Během nošení jídel přichází Florindo a diví se, že už má nachystanou večeři.

Služebná slečny Clarice Smeraldina přinesla dopis pro pana Federiga. Aby ho nemusela hledat, předala ho Truffaldinovi, a protože je oba zajímalo, co je v něm napsáno, otevřeli ho. Beatrice-Federigo na to samozřejmě přišla a Truffaldina nakopala. Totéž udělal později i druhý pán, Florindo.

Truffaldino prohledává kufry obou svých pánů, rád by našel něco k jídlu. Některé věci přemístí, takže Florindo ve svém kufru najde Beatricinu podobiznu a ona jeho písemnosti.

3. dějství

Oběma Truffaldino namluví, že jeho bývalý pán zemřel, takže jsou oba zoufalí. Beatrice v zoufalství prozradí před Pantalonom, že je žena. Pantalone to urychleně sděluje Silviovi. Ve chvíli, kdy se chtějí Beatrice i Silvio zabít, do sebe vrazí. Oba chtějí po Truffaldinovi, aby jim osvětlil, jak se věci mají, ale ten si i nadále vymýšlí. Rád by ale dostal za ženu Smeraldinu, a tak prosí Silvia, aby mu to zařídil. Vše se vysvětlilo a očekávat se dají dokonce tři sňatky.

- **téma a motiv**

téma: přetvářka, lež

motivy: dopis, pošta, chleba

- **časoprostor**

prostor: Benátky

čas: neurčený

- **kompoziční výstavba**

Hra je rozdělena do tří dějství, děj je chronologický.

- **literární forma, druh a žánr**

drama, drama, komedie

- **vypravěč**

V dramatu se neurčuje.

- **postava**

Truffaldino – aktivní, lhář, zmatkář, neumí číst, rád jí, dobrosrdečný

Beatrice – zamilovaná do Florinda, přestrojila se za muže a hledá ho, mladá

Pantalone, Dottore – starší pánové, otcové, kteří chtějí pro své děti co nejvýhodnější sňatek

Silvio – mladý, zamilovaný do Clarice

Clarice – zamilovaná do Silvia, ale nucená vzít si Federiga

Smeraldina – služebná Clarice, poslušná, neumí číst

Florindo – zabil bratra své milé, utekl a skrývá se

- **vyprávěcí způsoby**

přímá řeč: Beatrice, Truffaldino

- **typy promluv**

dialog Beatrice a Truffaldina

- **jazykové prostředky a jejich funkce ve výňatku**

apoziopeze *Bylo tam...; Jo, teď mě to napadlo...; Tam jsou jich mračna... razítkujou... svačí u toho... flákne to tam...*

oslovení *pane*

nespisovná slova *divnej, oblemcal, flákne*

zvolání *Ježíšikriste! No to mi ani neříkejte!*

- **tropy a figury a jejich funkce ve výňatku**

hyperbola *tam jsou jich mračna*

Literárněhistorický kontext

- **kontext autorovy tvorby**

18. století

Carlo Goldoni Osvaldo (1707–1793)

- Ital, narodil se v Benátkách
- dramatik, autor především komedií, básník, prozaik, libretista
- zakladatel novodobého italského divadla – jako první zrušil ustálené masky a kostýmy v hrách *commedie dell'arte*
- nejvýznamnější a dodnes nejhranější italský dramatik 18. století, „italský Molière“
- divadelní hry začal psát v osmi letech
- od patnácti let jezdil s hereckou společností
- studoval na jezuitském gymnáziu, poté studoval práva na několika školách a pracoval jako advokát
- často cestoval, jezdil s otcem-lékařem za prací
- krátce byl komorníkem a tajemníkem benátského vyslance v Miláně
- účastnil se bitvy u Parmy
- r. 1736 se oženil s dcerou notáře Nicolettou Conniovou
- byl ředitelem divadla San Giovanni Crisostomo a divadla v Rimini
- usadil se v Pise, zde měl advokátní kancelář
- jeho dílo pochválil sám Voltaire
- dvorní básník francouzských Bourbonů, dostával pravidelnou penzi
- od r. 1763 žil v Paříži, byl vychovatelem královských dcer – učil je italštinu
- oslepl na levé oko
- hry nyní psal ve francouzštině
- zemřel v chudobě v Paříži

- celkem 267 děl různých žánrů (frašky, opery, tragédie, tragikomedie, převládají komedie)

Kolos – satirické verše proti ženám, byl za ně vyloučen z koleje

Postní kázání v krátkém shrnutí – 38 náboženských sonetů

Belisar – tragikomedie, získala mu oblibu ve Veroně

Zpěvačka, Benátský gondoliér, Schovanka, Šibalka – intermezza s narážkami na současný život

Světák Jeroným, Marnotratník, Zkrachovalý obchodník – první komedie

Zdvořilá žena – první komedie s úplným textem

Momolo dvořanem – veselohra, využívá benátský dialekt

po přestěhování do Toskánska napsal jen málo her:

Sluha dvou pánů, Harlekýnův syn, ztracený a opět nalezený, Taškář, Benátská dvojčata

Poprask na laguně – zřejmě nejzdařilejší Goldonihova hra

Paměti

- **literární / obecně kulturní kontext**

Klasicismus

- umělecký směr, který vznikl ve Francii za absolutistické vlády Ludvíka XIV. („Stát jsem já.“)
- 2. polovina 17. století – konec 18. století
- smysl umění je v napodobení přírody – v tom, co je v přírodě podstatné a neměnné
- vzorem je antika
- ve filozofii racionalismus (racio = rozum) → harmonie, uměřenost, řád
- podle antického vzoru stanovena jasná pravidla: vysoké (óda, epos, tragédie) a nízké (bajka, satira, komedie) žánry
- vysoké žánry: zpracovávání vznešených námětů, urození hrdinové
- nižší žánry: náměty ze života měšťanstva, směšné pojetí

Francie:

Pierre Corneille (1606–1684)

- autor tzv. hrdinských tragédií, celkem 22 her inspirovaných antikou
- vytvořil pravidla tragédie
- tragédie *Cid*: don Rodrigo miluje Ximénu, chystá se svatba – následuje boj o čest
- *Horatius, Polyuktes, Cinna, Lhář*

Jean Racine (1639–1699)

- tragédie psychologické, s ženskými hrdinkami, milostně laděné příběhy
- např. *Faidra*: Faidra eroticky touží po nevlastním synovi Hippolytovi, ten však miluje Aricii. Faidra ve vzteku žaluje manželovi Théseovi a ten nechává syna usmrtit bohy. Faidru tíží svědomí, páchá sebevraždu
- *Andromacha, Britannicus, Berenika, Bajazet, Ifigénie v Aulidě, Esther*

Molière (1622–1673)

- herec, ředitel divadelní společnosti, největší francouzský autor komedií
- vzor: fraška, commedia dell'arte
- autor 33 komedií
- útoky proti společenským předsudkům, odhaloval přetvářku – potíže
- postavy se nevyvíjejí, mají stejný charakter jako na začátku, dodržuje ideál tří jednot a pěti aktů
- Lakomec* – skrbílek Harpagon odmítá svolit k sňatku svých dětí, teprve krádež jeho pokladnice odvede jeho myšlenky jinam
- Tartuffe neboli Podvodník* – úlisný a pokrytecký Tartuffe si získal důvěru měšťana Orgona – ovládá ho a získává jeho majetek a manipuluje i s Orgonovou rodinou. Usiluje o jeho ženu, má si vzít dceru. Celá rodina se snaží Orgona varovat. Orgon odhalí Tartuffovu povahu, až když tajně vyslechne milostné návrhy jeho ženě. Orgona zachrání až král, který vrací Orgonovi majetek i čest.
- Don Juan, Misanthrop, Zdravý nemocný, Skapinova šibalství, Popleta, Směšné preciózky* – první úspěšná hra, *Lékařem proti své vůli, Učené ženy, Škola pro muže, Škola pro ženy, Amfitryón, Chudák manžel, Měšťák šlechticem*

Jean de La Fontaine (1621–1695)

- básník, prozaik, dramatik, člen Francouzské akademie
- drama: *Eunuch*
- *Škádlivé povídky*, básně *Adónis*
- *Bajky*: celkem 12 knih

Další údaje o knize:

- **dominantní slohový postup:**

vyprávěcí

- **vysvětlení názvu díla:**

Sluha dvou pánů – hlavní hrdina Truffaldino sám sobě slíbil, že dokáže sloužit dvěma pánům zároveň

- **posouzení aktuálnosti díla:**

Téma – sloužení pánům – již není aktuální. Autorův humor se jeví jako nadčasový, hra baví diváky od 18. století.

- **pravděpodobný adresát:**

Kdokoli, hra nemá jasné zaměření. Pobaví kteréhokoli diváka.

- **určení smyslu díla**

Smyslem díla je pobavit diváky.

- **zařazení knihy do kontextu celého autorova díla:**

Námět sluhy Truffaldina, který slouží dvěma pánům zároveň, pochází ze hry Luigi Riccoboniho *Harlekýn, sluha dvou pánů*. Goldoni hru napsal během pobytu v Pise, kde pracoval jako advokát. Hra měla úspěch a Goldoni podepsal smlouvu, která mu zajišťovala práci na další 4 roky.

- **tematicky podobné dílo:**

Molière – *Lakomec*: komedie, v jejímž závěru je uzavřeno více sňatků

- **porovnání s filmovou verzí nebo dramatisací:**

U nás je nejslavnější dramatisace s Miroslavem Donutilem v hlavní roli, která měla premiéru 22. 9. 1994 v Národním divadle.